

Dr. CONSTANTIN ONIȘOR

Dr. MIHAIL BĂLAN

Dr. CRISTIAN PRUNĂ

INTELLIGENCE

ȘI

MANAGEMENT STRATEGIC

MODERN

Editura
Academiei Oamenilor de Știință din România
2012

Editura Academiei Oamenilor de Știință din România

Splaiul Independenței nr. 54, sector 5, 050094

București, România

Șef serviciu: ing. Mihai CĂRUȚAȘU

Tehnoredactor: prof. Andrei D. PETRESCU, dr. ing.

Documentarist: ing. Ioan BALINT

Copyright © Editura **Academiei Oamenilor de Știință din România**

INTRODUCERE

Trăim într-un secol în care credem și dorim să se atingă niște culmi de dezvoltare și civilizație, bazate pe cunoaștere și pe securitate/pace, cu fenomene de lungă prezență și procese complexe, dar decisive și deosebit de dinamice, în cadrul cărora „omul secolului XXI” va juca rolul principal, fiind *creator* și *beneficiar* în egală măsură.

Este vorba de omul pe care astrologia îl modelează de câțiva ani, iar noua ordine mondială îl cere ca subiect de cunoaștere și inovare continuă. Am intrat deja în societatea cunoașterii bazate pe *intelligence*.

Preocupările umanității și noile capacități dobândite și dezvoltate de individ și de comunități sunt îndreptate spre elemente ce țin de: integrare, dezvoltare, mediu, educație, securitate ș.a. în globalizare.

Rezultatele vizează individul, comunitățile, noile valori și interesele globale legate de o *Ordine Mondială* adecvată.

Așadar, se anunță o *Lume Nouă* și corespunzătoare nivelului înalt de dezvoltare a cunoașterii extinse și profunde a ceea ce trebuie să devină vital pentru prosperitatea tuturor.

În aceste condiții diferite pe fond, față de ceea ce a fost și este încă, apare cu maximă evidență *intelligence*-ul, cu toate aspectele structural-funcționale, sub forma unui flux infodecisional de tip „3C” (*continuu, coerent și consistent*), fără de care nu pot exista noile structuri de organizare și funcționalitate umană specifice acestui secol XXI.

Realitățile care încep să apară împreună cu noile viitoare realități ale *Lumii Globale* și integrate sunt condiții *sine qua non* ale unui nou management strategic.

Intelligence-ul legat prin infodecizie de managementul strategic în condițiile specific secolului XXI generează o adevărată artă strategică, pe baza căreia se va conduce *Lumea Nouă* specifică actualelor și viitoarelor stadii de dezvoltare economicopoliticosociale, ce se vor atinge succesiv, dar într-un ritm rapid și integrator.

Lucrarea de față tratează probleme de *intelligence* și un triptic cu ierarhia dată de starea de securitate, *intelligence* și management strategic.

Pe măsură ce se realizează trecerea tot mai clară în *Noua Lume*, tripticul devine arta strategică, noua știință managerială bazată pe *intelligence* în toate ipostazele definiției ca semantică.

Prin conținut și, mai ales, prin sintetizarea unor cunoștințe în scheme logice, lucrarea se adresează deopotrivă specialiștilor și altor categorii intelectuale dornice să se inițieze în problematicile managerialoinformaționale.

Astfel, conținutul acestui demers științific poate deveni și un util ghid ori îndreptar de artă strategică pentru cei ce lucrează la nivelul cel mai înalt al infodeciziei de securitate modernă.

CUPRINS

INTRODUCERE	3
CUPRINS	5
CAPITOLUL I. MANAGEMENT STRATEGIC ȘI STATUL DE DREPT	7
1.1. Delimitări conceptuale privind managementul strategic	7
1.2. Modernitatea statului de drept	7
1.2.1. Evoluția societății umane	8
1.2.2. Statul de drept. Delimitări conceptuale	10
1.2.3. Echilibrul stat-națiune – coordonată definitorie a modernității statului de drept	17
1.3. Statul de drept, pacea și securitatea	20
1.4. Sistemul strategic într-un stat de drept	28
1.4.1. Conținutul și funcțiile unei strategii	28
1.4.2. Inter-condiționări în sistemul strategic național	31
1.4.3. Determinările strategiei de securitate (extinse) în sistemul strategic național	32
1.4.4. Modelul implementării unei strategii	33
1.5. Criza în statul de drept	38
1.6. Poziția statului de drept față de război	39
1.7. Securitate prospectivă – coexistența păcii, crizei și războiului	43
CAPITOLUL II. INTELLIGENCE MODERN	47
2.1. Intelligence la începutul secolului XXI	47
2.1.1. Noțiuni și repere	47
2.1.2. Intelligence. Concept și model organizațional	50
2.2. Valoarea strategică a intelligence-ului modern	61
2.3. Conducerea strategică în sistemele de informații	95
2.4. Cooperarea informațională pentru securitate	107
CAPITOLUL III. INTELLIGENCE ȘI MANAGEMENT STRATEGIC PENTRU PACE	115
3.1. Rolul intelligence pe timp de pace	115
3.2. Echilibrul stat-națiune și prezervarea păcii	117
3.3. Transformarea în intelligence	121
3.4. Viziuni strategice privind intelligence-ul	124

CAPITOLUL IV. GESTIONAREA CRIZELOR PRIN MANAGEMENT STRATEGIC ȘI INTELLIGENCE	135
4.1. Germenii și apariția crizei	135
4.2. Stările specifice situației de criză	142
4.3. Sistemul de conducere strategică a statului pe timp de criză	148
4.4. Locul și rolul intelligence în managementul crizelor	150
CAPITOLUL V. MANAGEMENT STRATEGIC ȘI INTELLIGENCE ÎN SITUAȚIA DE RĂZBOI (LUPTĂ ARMATĂ)	154
5.1. Conducerea strategică a războiului (luptei armate)	154
5.2. Stadii evolutive ale războiului	157
5.3. Decizia bazată pe intelligence, parte a conducerii strategice pe timp de război	163
5.4. Rolul comunității de informații pe timp de război	168
5.5. Specificitatea intelligence-ului pentru etapa post-conflict armat	169
CAPITOLUL VI. CONCLUZII ȘI PROPUNERI	171
LISTĂ DE ABREVIERI	174
BIBLIOGRAFIE	176

CAPITOLUL I

MANAGEMENT STRATEGIC ȘI STATUL DE DREPT

1.1. Delimitări conceptuale privind managementul strategic

Managementul este procesul de coordonare și orientare a resurselor unei organizații în sensul îndeplinirii obiectivelor și, implicit, îndeplinirii scopului acesteia, managerul fiind acea persoană investită cu autoritate de decizie pe linia angajării mijloacelor disponibile (transpuse în măsuri) pe criterii de eficiență (sarcini).

Strategia, în sens tradițional și militar, se definește ca utilizarea forțelor politice, economice și militare ale unei națiuni sau grup de națiuni, în scopul realizării cu eficiență maximă a politicilor de pace sau de război¹. Aceasta constă în determinarea obiectivelor pe termen lung, ca rezultat direct al adoptării politicilor favorabile și alocării resurselor necesare materializării lor.

Coroborând delimitările semantice ale termenilor management, strategie și strategic², managementul strategic este procesul managerial prin care se formulează și se implementează strategii, ale cărui elemente definitorii se concentrează către conducerea eficientă a unei entități statale într-un context previzionat (temporal, spațial, circumstanțial etc.).

Implementarea managementului strategic se derulează, în mod etapizat³, urmărind definirea viziunii și a misiunii, analiza mediului extern și a celui intern, stabilirea obiectivelor strategice, elaborarea și selectarea strategiilor, implementarea la nivelul întregii structuri organizaționale și a fiecărui departament, respectiv măsurarea și evaluarea performanțelor.

1.2. Modernitatea statului de drept

Misiunea statului este de a governa națiunea în stare de securitate, sens în care asigură nevoile acesteia privind apărarea, siguranța și ordinea publică, impune temeiul juridic, protejează societatea prin instrumente politico-juridice împotriva agresiunilor din interior sau din exterior și, în ultimă instanță, apelează la forme de violență organizată și legitimă.

¹ Onișor, Constantin, *Teoria strategiei militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, pp. 39-42.

² „1. foarte important, esențial din punct de vedere al strategiei; 2. potrivit, oportun (într-o împrejurare dată)”, conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 1024.

³ Băcanu, Bogdan, *Management strategic*, București, Editura Teora, 1997, p. 37.

Principala condiție pentru existența și evoluția unei națiuni (entitate statală) în stare de pace o reprezintă securitatea, în relație directă cu dezechilibrul stat-națiune (cauză principală a diferendelor, element de continuitate la pace, criză și război).

1.2.1. Evoluția societății umane

Societatea reprezintă ansamblul socio-spiritual ce are drept componentă dinamică procesul de socializare prin intermediul căruia oamenii interacționează pentru satisfacerea necesităților (de resurse, de comunitate și de protecție).

Văzută drept o consecință a adăugării stării sociale la cea biotică, societatea umană este expresia construirilor succesive ale organizărilor umane determinate de interese conjugate cu necesități. Subsecvent, valorile sociale – ce au ca fundament solidaritatea umană manifestată diacronic și sincron – au constituit premisele pentru stabilirea identității grupurilor sociale.

Construirea raporturilor formale și informale de organizare și funcționare a societății este un efect al circulației permanente a valorilor (diferențiate în funcție de natura lor în valori inferioare care urmăresc satisfacerea nevoilor organice, în special obiecte materiale, și superioare ce derivă din credințe religioase, adevăruri științifice, artistice, filosofice etc.). Propagarea și asimilarea valorilor a generat reconstruirea mediului social⁴ în forme definite de capacitatea umană de a conserva relația interes – necesitate.

Organizările sociale specifice evoluției existenței umane sunt comunitățile – unități morfologice ale umanității⁵, grupuri aproximativ definite spiritual și localizate spațial, constituite prin necesități și interese comune, caracterizate prin raporturi formalizate și relații nemijlocite bazate pe cunoaștere reciprocă și comunicare directă între membri. Relațiile din interiorul comunității sunt reglementate prin norme primare (garantează existența vieții sociale, având la bază nevoia de libertate a individului) și auxiliare (fac posibilă aplicarea normelor primare, prin statuarea organizării sociale).

Etnicul generat de conștiința de comunitate definește formele concrete de asociere din mediul social, expresia lui fiind etnia – constituită prin coeziunea între oamenii care au aceeași descendență și sentimentul identității de limbă, religie, tradiții etc. Etno-organizările, derivate din comunități ca expresie și consecință a nevoii de identitate, sunt modalități de asociere ce au ca premisă etnicul. Ele sunt reprezentative pentru implicațiile unor noi necesități sociale asupra comunităților (cea mai acută – delimitarea spațiului de existență), reprezentând grupuri definite prin fundament etnic comun, raportat la geneză și care, în cadru geo-fizic delimitat, desfășoară activități generatoare de valori sociale promovate și însușite în timp.

Specifică dinamicii ulterioare organizărilor umane – în sensul creșterii complexității acestora, ca urmare a necesităților sociale privind producerea de resurse – este generarea nevoilor gestionare (de organizare și conducere). În acest fel, s-au construit organizații având ca scop contribuția deliberată și în

---

⁴ Aurel V. David, *Sociologia Națiunilor*, București, Editura Dacoromâna, 2005, pp. 19-81.

⁵ *Ibid.*, p. 83.

forme specializate la satisfacerea nevoilor, precum și capacitatea de a se perpetua și de a se modifica sub presiunile transformărilor sociale.

Individualizarea proceselor sociale⁶ relevă următoarea tipologie:

a) *processe organizante* – materializarea capabilităților societății de a construi și întreține organizații productive (generează resurse), gestionare (reglează raporturile dintre organizații și dintre oameni și organizații) și integratoare (susțin socializarea oamenilor în comuniune cu semenii, pentru prezervarea capacității de acțiune și reacție în situații sociale cu un grad ridicat de complexitate);

b) *processe dezorganizante* – generate de modalitățile ineficiente sau violente de gestionare a socialului, care afectează capacitățile productive, gestionare și integratoare.

Ca formă primară și explicită de organizare, generată prin nevoia de afirmare a identității, neamul și-a definit și delimitat spațiul de existență. Comunitatea a primit identitate proprie sub numele generic de trib (formă de gestionare explicită a neamului), în momentul în care pe fundamentul organizațiilor productive s-au construit cele cu funcții gestionare și integratoare.

Următoarea formă de organizare socială, națiunea, este definită drept „*comunitatea organică spiritualizată, conștientă de sine, cu o identitate recunoscută și cu o patrie definită, care a păstrat și conservat fundamentul etno-spiritual – etnicul fondator – ca simbol al identității*”⁷.

Poporul asigură individualitatea și întreținerea națiunii, fiind rezultatul recreării de către națiune a „corpus”-ului social al neamului. Astfel, națiunile au refondat conștiința de sine – apartenența etnică, au restabilit sentimentul de siguranță, au reafirmat tradițiile, valorile și interesele. Prin popor, acestea au reușit să-și impună dreptul la existență în momentul în care au construit și menținut statul ca organizație de gestionare a necesităților sociale.

Subsumat demersurilor de construire a patriilor, uneori activitățile de gestionare au fost preluate de indivizi sau grupuri ce au vizat reconfigurarea mediului social prin forță, ceea ce a dus la organizări socio-politice de tip construcții mecanice⁸, implicit la apariția conflictualității. Folosirea puterii în interes propriu, precum și disensiunile apărute, au generat relații de duplicare ori de confruntare având drept rezultat tendințe de separare față de comunitatea de origine ori presiuni expansioniste pentru acapararea, controlul și dominarea spațiului și a resurselor în detrimentul altor organizări.

Națiunea există și se afirmă prin intermediul oamenilor în interiorul organizațiilor conform necesităților de ființare (primare – ca nevoi de subzistență, de status social, de securitate, de apartenență, de prestigiu) și a celor de afirmare (secundare – coeziune, omogenitate, unitate, identitate). Din cauza faptului că națiunile au ca fundament procese sociale menite să diminueze raporturile de forță dintre oameni (întrucât constau în producerea de resurse și

⁶ *** www.procesualitatea.ro, vizitat 15 ianuarie, 2011.

⁷ Aurel V. David, *Sociologia Națiunilor*, București, Editura Dacoromâna, 2005, p. 38.

⁸ *** www.analiza-socialului.ro, vizitat 10 septembrie, 2010.

generarea de libertate și de solidaritate în respectarea intereselor tuturor), acestea s-au aflat în relații de confruntare cu construcțiile mecanice (în sensul contracarării presiunilor).

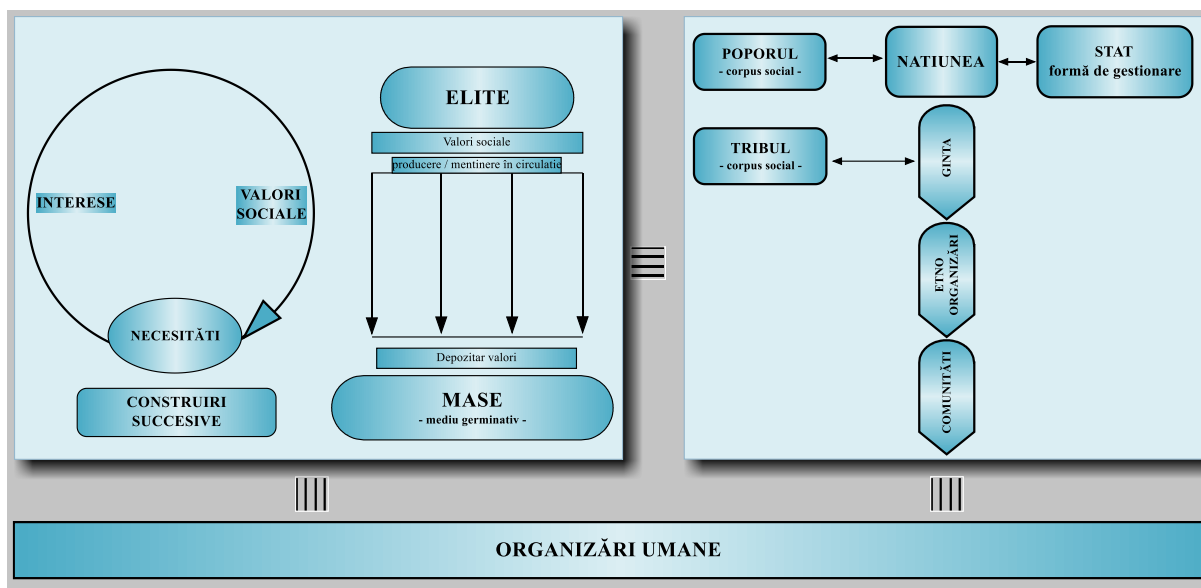

Fig. 1. Repere evolutive ale societății umane

Instanțierea evoluției elementelor definitorii și ireductibile ale existenței umane relevă unitatea morfologică a umanității – comunitatea – având ca repere neamul (tribul) și națiunea (poporul), cea din urmă având ca formă de gestionare – statul.

1.2.2. Statul de drept. Delimitări conceptuale.

Statul reprezintă societatea formată din guvernanți și guvernați, în sensul de colectivitate umană (popor) supusă unei autorități comune, constituită pe un teritoriu propriu și având caracteristici specifice⁹. Funcționarea acestuia este determinată prin norme juridice – reguli ce stabilesc drepturile și obligațiile subiecților raporturilor sociale pe care le reglementează, general-obligatorii și impersonale, stabilite sau consfințite de stat, și care pot fi impuse, în caz de necesitate, prin forța de constrângere a statului. În acest context, statul gestionează națiunea și reglează procesele socio-politice, asigurând respectarea legilor, buna funcționare a administrației publice și contracararea presiunilor entităților construite pe alte principii decât cele naționale.

În cadrul entităților statale, națiunile construiesc organizații (publice ori private, cu funcții explicite – economice, politice, militare, culturale) ce sunt necesare producerii de resurse, gestionării necesităților sociale și socializării oamenilor¹⁰, având următoarea *tipologie funcțională*:

- a) productive;
- b) gestionare – specializate în activități normative și administrative (structuri politice, legislative și administrații publice) privind raporturile dintre

⁹ Marian Voiculescu, *Tratat de politologie*, București, Editura Universitară, 2005, pp. 152-160.

¹⁰ Culda, Lucian, *Emergența și reproducerea națiunilor*, București, Editura Licorna, 1996, pp. 124-144.

oameni, dintre oameni și organizații și dintre organizații. Se includ aici organizațiile militare (forțele armate), respectiv armata, serviciile de informații și structurile de asigurare a ordinii publice.

c) integratoare – au ca rezultat procese sociale publice (organizații civice, profesionale, private de tipul familiei, asociațiilor și fundațiilor).

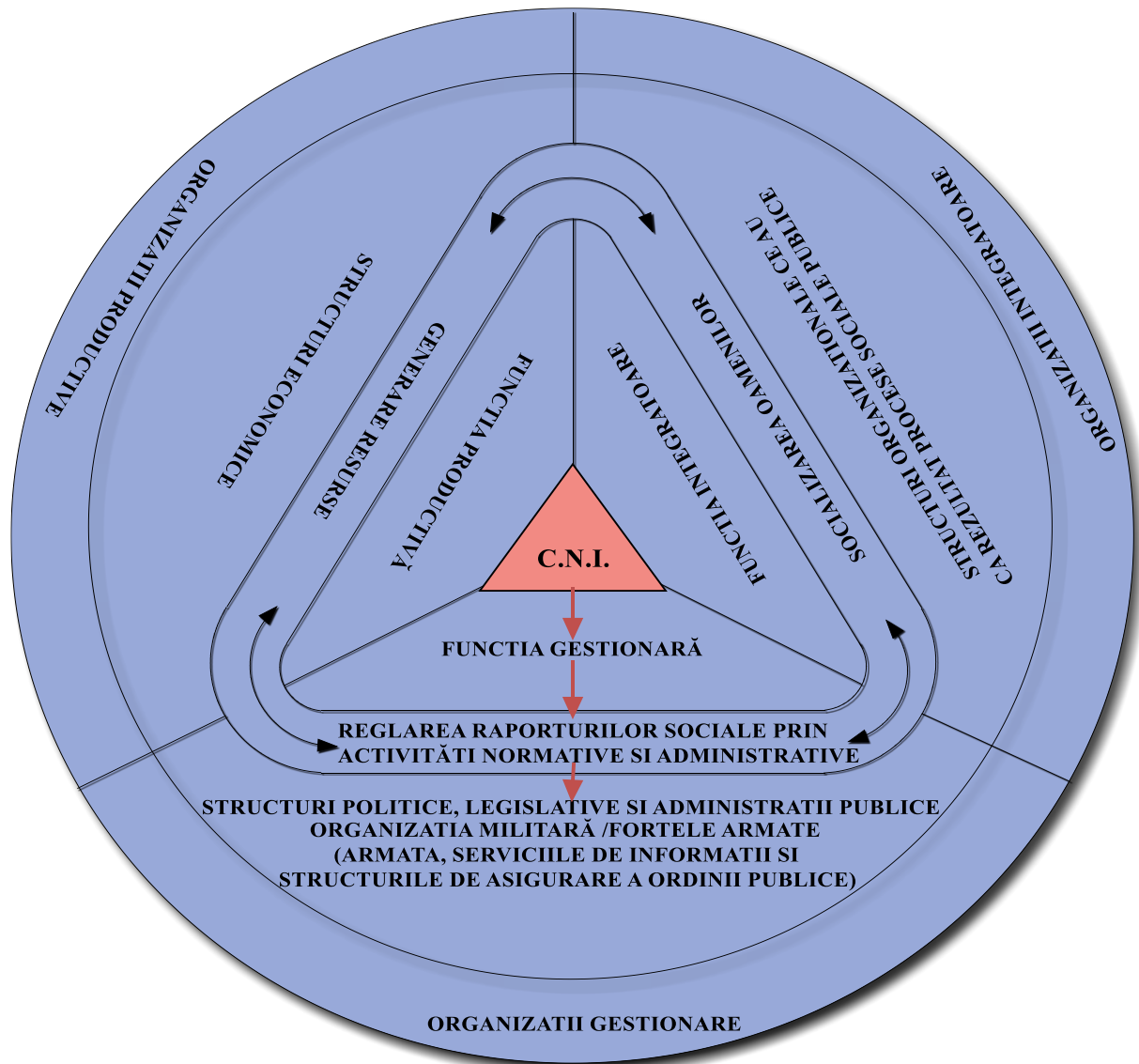

Fig. 2. Funcțiile națiunii

Statul de drept este o reflecție a statului democratic și se întemeiază pe constituție și pe toate celelalte acte normative ce alcătuiesc trunchiul juridic, având ca principiu fundamental suveranitatea – „autoritatea juridică supremă a națiunii de a emite legi și a impune aplicarea lor în cadrul unui anumit teritoriu și, în consecință, independența față de autoritatea oricărei alte națiuni și egalitatea cu ea pe baza dreptului internațional”¹¹.

¹¹ *** www.mie.ro, vizitat 15 ianuarie, 2012.

Caracteristicile entităților politico-statale suverane se circumscriu următorilor factori:

- recunoașterea externă (ca subiect de drept internațional, prin care organizația politico-teritorială a devenit stat) și internă (prin care statul teritorial s-a transformat în stat națiune – formă organizatorică legitimă și necesară auto-gestionării națiunii) ce susțin legitimitatea și autoritatea exclusivă a entității statale de a interveni în interiorul teritoriului său;
- deținerea controlului resurselor de putere (informație, capital și forță);
- îndeplinirea obiectivelor guvernării, precum: securitatea, statul de drept, identitatea națională și bunăstarea socială.

Elementele definitorii ale statului sunt **teritoriul** (cadrul geografic în care își poate exercita atributele o anumită putere de stat cu excluderea oricăror alte forme de putere statală), populația (cetățeni, străini și apatrizi) și suveranitatea (ca putere publică).

Principiile și normele de bază ale unui stat sunt consfințite de constituție în ceea ce privește relațiile dintre puteri (legislativă, executivă și judecătorească), dintre guvernanți și guvernați, precum și reglementarea mecanismului reprezentării, drepturile și libertățile cetățenilor.

Conform teoriei clasice a separației puterilor, în orice societate organizată în stat există delimitări putere/structură de stat/funcție, după cum urmează:

- a) *putere legislativă*/adunări reprezentative/edictare reguli juridice;
- b) *putere executivă*/șeful statului, șeful guvernului și al miniștrilor/executare reguli juridice;
- c) *putere jurisdicțională*/structuri judiciare/judecarea litigiilor.

În societatea modernă, noile valențe ale teoriei separației puterilor (ca urmare a diversificării organizațiilor socio-politice) relevă translatarea spre perspectiva echilibrului puterilor (și nu separația acestora), cu tendința de a acorda puterii executive sarcina deciziilor politice importante, iar rolul de control al guvernului, adunărilor reprezentative.

Constituția României consacră echilibrul puterilor în stat, organizarea statală a puterii fiind autoritatea deliberativă (Parlamentul, Camera Deputaților, comisii permanente, speciale, de anchetă), executivă (Președintele României, Guvern, autoritățile administrației publice) și cea judecătorească (Curtea Supremă de Justiție și celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii). De asemenea, pentru a garanta și a asigura contraponderea și sprijinul pentru echilibrul puterilor și a celui dintre autoritățile publice și cetățeni activează structuri statale precum Curtea Constituțională, Avocatul Poporului, Curtea de Conturi și Consiliul Legislativ¹².

Statul, ca formă organizată a puterii publice, reprezintă o ordine juridică instituționalizată în care, prin asociere, se urmărește realizarea unui scop comun. Apărarea națională, condiție determinantă pentru existența și funcționarea statului de drept, rezidă în totalitatea acțiunilor, mijloacelor și

¹² *** www.cdep.ro, vizitat 10 noiembrie, 2010.

metodelor care conferă entității statale capacitatea de a preveni ori riposta agresiunilor, indiferent de forma ori amploarea acestora.

Prin intermediul guvernanților, statul își arogă funcțiile de apărare a ordinii instituite, de impunere a temeiului juridic diferendelor existente, de protejare a societății prin instrumente politico-juridice împotriva agresiunilor din interior sau din exterior și de folosire, în ultimă instanță, a violenței organizate și legitime asupra căreia deține monopolul.

Structura de stat reprezintă organizarea de ansamblu a puterii în raport cu teritoriul¹³ (în funcție de numărul statelor membre), delimitându-se state unitare și federale (subiecte unitare de drept; raporturile din interiorul federației sunt de drept intern, formând o uniune de drept constituțional), respectiv asociațiile de state (statele membre sunt subiecte individualizate de drept, asociațiile formând uniuni de drept internațional), fiecare având propria tipologie.

Principalele forme de guvernare sunt republica (reprezentanți aleși și un șef de stat – președinte) și monarhia (șeful statului este monarh, ereditar sau desemnat).

---

¹³ Valerică Dabu, *Drept Constituțional și Instituții Politice*, București, Editura SNSPA - Facultatea de comunicare și relații publice, 2003, pp. 57-65.

Tabel 1. Caracteristici ale entităților statale

		Tipologie	Caracteristici
Structura de stat	State unitare și federale	Statul unitar (simplu)	– formațiune statală unică (organe centrale de stat singulare) – entitate nouă, rezultat al unirii a două sau mai multe state membre (fедераția – subiect unitar de drept); există două rânduri de organe centrale de stat: ale federației (parlament bicameral – o cameră reprezintă statele membre, guvern și autoritate judecătorească supremă) și cele ale statelor membre (parlament, guvern și autoritate judecătorească proprie);
		Uniunea personală	– o asociație de state independente (șef de stat comun, fără a fi o entitate statală nouă);
	Asociațiile de state	Uniunea reală	– o asociație de state ce au în comun șeful statului și alte organe (poate fi o etapă spre formarea statului unitar);
		Confederația de state	– o asociație de state independente constituită prin tratat internațional pe considerente economice și politice (dețin un organism comun – dietă sau congres, unde sunt reprezentați toți membrii, hotărârile se iau cu unanimitate de voturi și sunt obligatorii numai dacă sunt aprobate ulterior de state);
Forme de guvernare	Republica	Republica parlamentară	– șef de stat ales de parlament;
		Republica prezidențială	– cetățenii aleg șeful statului, prin vot universal, egal, secret și liber exprimat ori prin intermediul colegiilor electorale;
	Monarhia	Monarhie absolută	– putere discreționară în stat a monarhului;
		Monarhie limitată constituțional	– limitarea puterilor șefului statului, prin legea fundamentală a statului;
		Monarhie parlamentară dualistă	– monarhia constituțională, în care monarhul și parlamentul se găsesc pe poziții egale;
		Monarhie parlamentară contemporană	– monarhul își păstrează câteva dintre atribuții – dizolvă parlamentul, promulgă unele legi etc.

Instrumentele guvernării într-un stat sunt instituțiile, mecanisme de gestionare a căror principală rațiune de existență și funcționare este identificarea, prevenirea și contracararea surselor de insecuritate, sens în care sunt investite să creeze și să folosească resursele de putere – informația, capitalul și forța. Definitorii sunt instituțiile care creează legile (parlamentul – instituție legislativă supremă ce exprimă voința suverană a poporului), cele care administrează și desfășoară activități de organizare a executării și aplicării în concret a legilor (prin intermediul autorităților centrale – guvern, ministere, departamente, și locale – prefecturi, primării; această activitate se concretizează în plan juridic prin acte administrative care trebuie să fie conforme cu legislația), respectiv cele prin care sunt sancționate acțiunile generatoare de procese dezorganizante (justiția – asigură supremația constituției, ca lege supremă, dar și protecția drepturilor și libertăților fundamentale).

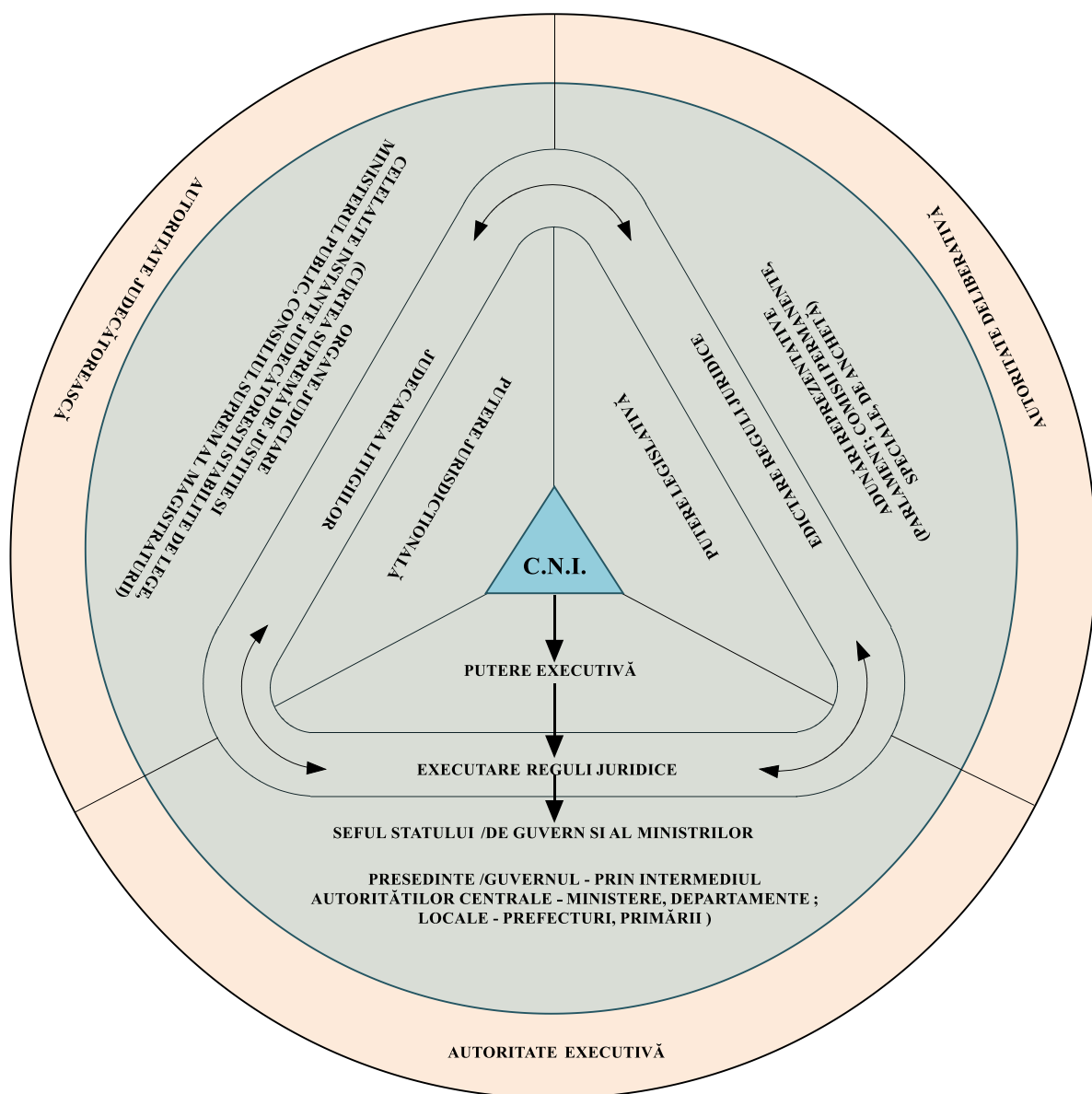

Fig. 3. Statul modern

De asemenea, există accepțiunea potrivit căreia entitățile statale pot fi clasificate ca:

a) centre de dominație care au ca obiectiv guvernarea și administrarea socialului în beneficiul unor grupuri socio-politice, prin controlul, dominarea și supunerea popoarelor;

Evoluția națiunilor implică crearea și menținerea de organizații cu funcții gestionare care să dezvolte raporturi simetrice, însă statele care le administrează pot dezvolta presiuni expansioniste (context în care se transformă în centre de dominație).

b) naționale ce sunt expresia politico-juridică și administrativă conferită funcției de gestionare a națiunii prin voința poporului (democrația).

Statul național are ca misiune guvernarea națiunii în stare de securitate (asigură nevoile de apărare, siguranță și ordine publică fără a se recurge la represiune sau la teroare, prin menținerea organizațiilor militare în cadrul reglementărilor legale).

În societatea modernă există grupuri socio-politice ce vizează acapararea, deținerea și controlul resurselor propriei entități statale (guvernări ineficiente /violente) ori ale altor națiuni (presiuni expansioniste).

Demersurile acestora se conjugă, de regulă, cu agresiunile produse din afara statului de referință.

Satisfacerea intereselor unei națiuni prin intermediul mecanismului de auto-gestionare (statul) este influențată de celelalte entități socio-politice ce promovează, în fapt, obiectivele națiunilor ori grupurilor de interese pe care le reprezintă (pot exercita presiuni de ordin ideologic, economic ori militar destinate dominării altor popoare ori însușirii resurselor acestora).

Ca rezultat, raporturile dintre organizările socio-politice sunt, în ansamblu, preponderent asimetrice, urmărind dezorganizări selective (agresiuni economice sau informaționale) ori distructive (pentru anumite organizații).

Centrele de dominație urmăresc determinarea de evoluții în folos propriu (dirijarea politicilor altor state în sensul dorit, fără a transforma structurile interne ale acestora).

Din această perspectivă, exercitarea suveranității unui stat exprimă și capacitatea sa de a preveni invazia culturală din centrele de dominație și proliferarea subculturilor, penetrarea capacităților productive (capitalizarea venitului în detrimentul producției), divizarea capacităților gestionare și subordonarea acestora, crearea de spații negative în interiorul teritoriului național (părți din teritoriu extrase de sub suveranitatea națională, prin exercitarea forțelor de dezordine internă – autonomii etnice sau teritoriale).

1.2.3. Echilibrul stat-națiune – coordonată definitorie a modernității statului de drept

Echilibrul stat-națiune se delimitează pe două dimensiuni: gradul de putere al statului și gradul de congruență dintre granițele politice și identificările naționale.

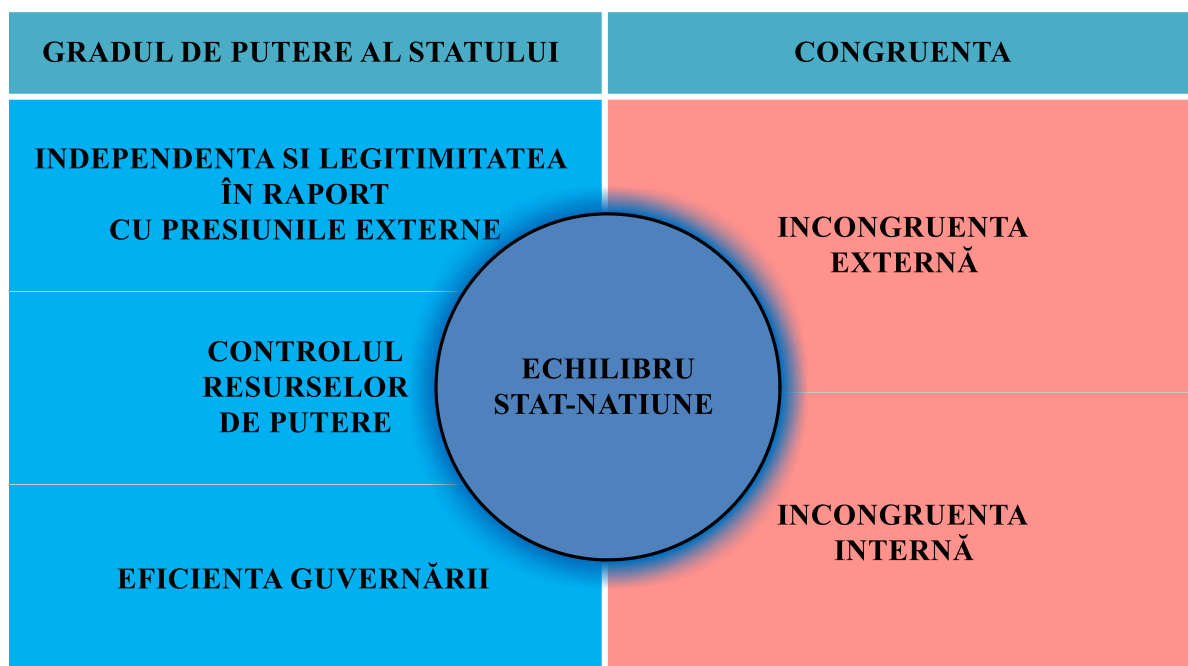

Fig. 4. Echilibrul stat-națiune

Corelat primei dimensiuni, puterea statală exercită efecte importante asupra capacității statelor de a se implica în conflictualități, având trei caracteristici principale: legitimitatea și independența în raport cu orice presiune externă, controlul resurselor de putere și eficiența guvernării. Astfel, se delimitează state slabe (din cauza instituțiilor ineficiente, a lipsei de resurse, a dificultăților în asigurarea existenței și funcționării acestora) și state puternice (cu instituții eficiente și control asupra mijloacelor de violență).

În condițiile delegării competențelor naționale, cele trei caracteristici constituie reflecții ale suveranității moderne, ponderea și efectele cumulate în dinamica geopolitică urmând a menține suveranitatea – bineînțeles, numai în cazul unui stat puternic – ca expresie a supremației puterii de stat în interiorul statului și a independenței acesteia în raporturile sale cu alte entități statale (dreptul de a decide liber, într-un cadru fluid și interdependent).

Prin *putere socială* se înțelege capacitatea pe care o are sau o dobândește un om sau un grup de oameni de a-și impune voința în fața altora în activități privind dirijarea societății spre anumite scopuri (forme de manifestare – politică, economică, spirituală etc.).

Puterea politică constituie un subsistem al puterii sociale cu rol determinant în reglarea și funcționarea vieții sociale, având capacitatea de a organiza și conduce societatea și de a o reprezenta în raporturile cu alte comunități (coordonează celelalte forme ale puterii). Aceasta acționează sub formă democratică (rezultat al consultării și consimțământului cetățenilor) sau dictatorială (alienată) ce menține stabilitatea socială prin dominare (mijloace violente).

Inițial, fenomenul puterii a fost generat prin forță fizică și repere morale, ce au fost urmate de constrângeri juridice (moment ce a coincis cu instituționalizarea puterii și, implicit, cu distincția între instituțiile și indivizii care le reprezintă).

Exercitarea puterii statului implică, pe de o parte, impunerea în fața poporului prin autoritate, în sensul legitimității acțiunilor și deciziilor privind administrarea necesităților sociale în raport cu interesele individuale și cele ale grupurilor socio-politice. Pe de altă parte, puterea statului se exercită prin administrarea democrației ca expresie a gradului de suveranitate a națiunii.

În statele democratice moderne, argumentele de autoritate au fost înlăturate aproape complet. Legitimitatea puterii de stat rezultă nu din suveranitatea ei, ci din principiul democrației și din cel al majorității.

În perioada modernă, există opinii potrivit cărora suveranitatea a devenit anacronică, întrucât afectează constituirea unor forme de colaborare internațională necesare realizării în comun a unora dintre obiectivele guvernării (statele neavând capacitatea de a le îndeplini în mod unilateral).

Creșterea interdependenței între entitățile statale limitează autonomia acestora, stare de fapt ce ar impune modificări în abordarea suveranității¹⁴ în condițiile creării mecanismelor transnaționale bazate pe o guvernare centralizată ori unificării statelor în organizații supranaționale pentru soluționarea divergențelor epocii contemporane (prin reorientarea de la echilibrul de interese ale națiunilor spre fuziunea acestora).

În acest sens, *disocierea suveranității* presupune reîmpărțirea puterii de stat între o autoritate națională și una multinațională (construită treptat). Astfel, structurile statale evoluează către cele suprastatale, bazându-se pe argumente în special de factură economică (eliminarea barierelor din calea liberului schimb, ce impune depășirea granițelor naționale și organizarea economiei într-o colectivitate unică).

*Exercitarea în comun a unei părți din suveranitate*¹⁵ la nivelul comunităților de state, în sensul delegării unor anumite puteri de decizie astfel încât hotărârile cu privire la probleme specifice să poată fi adoptate în mod democratic, are ca efect dobândirea unei puteri și potențial de influență ce nu ar fi obținute dacă s-ar acționa pe cont propriu.

Din perspectiva teoriei transferului de competențe¹⁶, **suveranitatea** s-ar transpune într-o cooperare și conlucrare extinsă în care entitățile statale își arogă consensual competențe pe ramuri și sectoare, ce ar putea avea ca rezultat acapararea resurselor de putere de către statele puternic industrializate și limitarea competențelor celor în curs de dezvoltare.

În cadrul aceleiași dimensiuni, guvernarea ineficientă¹⁷ generează violență difuză (dispute și rivalități), iar cea violentă controlează, domină și supune națiunea prin despotism (exercitarea puterii în interes propriu), represiune (formă de violență extremă menită a reprima orice încercare de răsturnare a ordinii de stat) ori teroare (mijlocul principal prin care sunt contracarate opozițiile).

¹⁴ Marian Voiculescu, *Tratat de politicologie*, București, Editura Universitară, 2005, pp. 360-364.

¹⁵ *** www.academos.ro, vizitat 10 martie, 2012.

¹⁶ *** www.cse.uaic.ro, vizitat 10 decembrie, 2011.

¹⁷ Aurel V. David, *Sociologia Națiunilor*, București, Editura Dacoromâna, 2005, p. 431-435.

Aceste modalități de administrare a puterii generează:

- *violență contra guvernării* (revoluție, puci, răscoală) – drept consecință a acaparării resurselor naționale de către grupuri de interese ori centre de dominație;
- *violența guvernării* (represiune și teroare) – modele de administrare a puterii prin forță.

În acest context, centralizarea decizională și ideologizarea totală¹⁸ (modalități de guvernare deficitară) limitează posibilitatea poporului de a dispune de resursele proprii, de a-și defini interesele și a-și apăra valorile prin intermediul statului.

Centralizarea decizională implică preeminența politicului asupra economicului (expresia concentrării puterii politice în mâna deținătorilor de resurse de putere – informație, capital și forță – ce creează posibilitatea instaurării dictaturii sau totalitarismului). Astfel se creează inegalitate socio-economică, respectiv un mediu social instabil ce poate provoca conflicte inter-etnice, agresiuni culturale și religioase. Dezorganizarea socială afectează diferitele componente ale activității economice, aducând națiunea într-un conflict cu grupurile de interese (propria oligarhie politică, companii transnaționale).

Ideologizarea totală implică preeminența politicului asupra socialului (expresia îndoctrinării). Ignorarea funcției productive în favoarea celei gestionare are ca efect pulverizarea națiunii în grupuri partizane ce inițiază instrumente violente pentru administrarea puterii (guvernare violentă). Astfel, ideologizarea totală accentuează instabilitatea politică, facilitează apariția construcțiilor socio-politice incompatibile, precum și accesarea la putere a forțelor extremiste (lovituri de stat).

În ceea ce privește a doua dimensiune a echilibrului stat-națiune, *gradul de congruență* exprimă măsura în care împărțirea unei regiuni reflectă sentimentele de autodeterminare a popoarelor. Compatibilitatea între frontierele naționale și cele etnice rămâne un simplu deziderat, întrucât acestea au fost ori sunt stabilite, de regulă, prin confruntare între entități politico-statale.

Incongruența exprimă neconcordanța între identificarea națională și teritoriu, granițe, construcție statală¹⁹. Incongruența externă (mai multe entități statale cuprind un grup național) determină conflicte teritoriale inter-statale, iar cea internă (o entitate cuprinde mai multe grupuri naționale) generează conflictualități locale ce urmăresc secesiunea.

Astfel, incongruența stat-națiune are ca efect contestări din interior (grupuri etnice secesioniste solicită stabilirea de noi state care să reflecte dreptul la autodeterminare ori alipirea la entități politico-statale existente) și din exterior (mișcări pan-naționale de unificare sau iredentiste).

În funcție de putere și congruență, se delimitează state status quo (puternice și congruente), revizioniste (puternice și incongruente), de frontieră (slabe și congruente) și cu structură incoerentă, state eșuate (slabe și incongruente)²⁰.

---

¹⁸ Ibid., pp. 436-444.

¹⁹ Miller, Benjamin, *State, Națiuni și Mari Puteri*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2010, Iași, pp. 55-57.

²⁰ Ibid., pp. 104-110.

1.3. Statul de drept, pacea și securitatea

Pacea a dobândit prin conceptul de irenologie (de la *eirene*, în limba greacă, pace și *logos*, știință) noi valențe care o definesc ca o structură socială sau un ansamblu de relații pozitive a căror esență o constituie cooperarea sinectică și egalitară între grupurile umane²¹.

Pacea se identifică cu starea în care se află o entitate statală, caracterizată de faptul că aceasta nu este angajată, intern sau pe plan extern, într-un conflict armat sau război.

În relație cu probabilitatea recurgerii la forță, se delimitează următoarea tipologie:

a) *pacea de nivel înalt* – situația în care actanții nu consideră posibilă recurgerea la violență, indiferent de circumstanțe, soluționarea diferendelor realizându-se prin proceduri instituționalizate non-violente unanim acceptate;

b) *pacea normală* (durabilă) – starea în care aspectele de bază ale conflictualității (recunoașterea suveranității, stabilirea granițelor, alocarea resurselor) au fost soluționate, relațiile inter-statale încep să se dezvolte dincolo de nivelul inter-guvernamental, iar astfel, pe termen lung, se exclude probabilitatea unui război;

c) *pacea rece* (instabilă) – caracterizată de acorduri oficiale între actanți, iar pericolul recurgerii la forță, pe termen lung, încă mai persistă, întrucât motivele conflictualității sunt în curs de soluționare (părțile stabilesc planuri ce iau în considerare posibilitatea războiului).

Pacea se instituie într-un sistem internațional numai atunci când conflictele sunt soluționate fără a se face uz de forță militară organizată (război). Această interpretare susține că inițierea stării de pace presupune starea de non-război, a cărei evoluție presupune nu doar absența războiului, ci și înlocuirea lui cu alte mijloace nonviolente de confruntare.

Pe timp de pace, funcționalitatea entităților statale are ca repere esențiale:

a) controlul resurselor – capacitatea de a dispune liber de acestea, de a le produce, proteja și utiliza în folos propriu;

b) construirea raporturilor simetrice cu celelalte entități în vederea dezvoltării și susținerii relațiilor de conlucrare (raporturi informale ce au ca fundament necesitățile sociale), a evitării celor asimetrice (de adversitate).

Pentru prezervarea stării de pace, entitățile statale nu trebuie să construiască raporturi de putere, să dezvolte tendințe expansioniste, să oblige națiunile să se confrunte între ele și să-și aroge dreptul de a hotărî soarta acestora în funcție de conjuncturile geopolitice și de interesele centrelor de dominație. În starea de pace se urmărește asigurarea unei economii naționale viabile (funcția productivă), adaptarea poporului la necesitățile vieții (funcția integratoare) și menținerea independenței statului și a relațiilor de cooperare cu alte entități statale (funcția gestionară).

Securitatea reprezintă condiția esențială pentru existența și evoluția unei națiuni în stare de pace și, implicit, pentru funcționarea ansamblului de structuri organizaționale prin care aceasta se auto-gestionează (entitatea statală). Primordiale în menținerea stării de pace (implicit a securității) sunt activitățile de colaborare pentru

²¹ Moștofleu, Constantin, *Elemente teoretice din analiza trinomului pace – criză – război*, Sesiunea de comunicări științifice „Securitate și apărare în Uniunea Europeană”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 17-18 aprilie 2008, București.

satisfacerea necesităților comune (impun o orientare comunitară – proiecte comune de acțiune, relații de întraajutorare), precum și prevenirea presiunilor expansioniste ale centrelor de dominație (acțiuni de natură economică, politică sau militară ce urmăresc obținerea controlului în aceste domenii, direct sau indirect).

Starea de securitate este rezultatul unui proces cognitiv și acțional ce are ca domeniu de referință valorile și interesele națiunii (corelat necesităților de protecție, promovare și apărare a acestora), iar ca fundamente – ordinea de drept (construită de națiune prin intermediul statului, necesară prevenirii crizelor cu implicații asupra entității statale și prezervării echilibrului socio-politic) și apărarea națiunii în fața amenințărilor și agresiunilor de orice natură.

Într-o formă extinsă, se consideră drept fundamente²²:

a) *apărarea națiunii* (cu referire la suveranitatea națională, independența și unitatea statală, integritatea teritorială și democrația constituțională);

b) *siguranța națională* (asigurarea eficienței în ceea ce privește apărarea democrației, a statului de drept, a ordinii constituționale și a valorilor supreme garantate);

c) *ordinea publică* (funcționarea normală a instituțiilor, menținerea liniștii publice, garantarea siguranței cetățenilor, respectarea și protejarea drepturilor acestora).

Starea de securitate se constituie prin dinamica interacțiunilor dintre vectorii de securitate și cei de insecuritate.

Vectorii de securitate sunt organizații și instituții investite să protejeze, să apere și să promoveze valorile și interesele organizărilor sociale și entităților socio-politice în funcție de necesitățile de securitate ale națiunii.

Vectorii de insecuritate sunt subiecți ori organizații de orice natură ale căror acțiuni se constituie în factori perturbatori cu consecințe asupra stării de securitate, în sensul de afectare a posibilităților integratoare ale națiunii (denaturarea spiritului de comunitate) și de reducere a funcționalității statului (dezorganizarea funcțiilor acestuia și producerea de discontinuități în gestionarea publică, diminuarea capacității sale de a evolua ori de a se menține ca organizare socială, slăbirea capacității de producere și utilizare a resurselor, diminuarea capacității de satisfacere a nevoii de protecție etc.).

Procesul de securitate implică instituirea și menținerea stării de pace. Securitatea este realizată de entități manageriale care utilizează surse și resurse de securitate (umane, informaționale și energetice), respectiv mijloace și metode – conform atribuțiilor și responsabilităților, pentru protejarea, apărarea și promovarea valorilor și intereselor națiunii, având ca repere dinamice necesitățile de securitate (caracteristice entității statale ori derivate din participarea acesteia la constituirea unor ansambluri de state).

---

²² *** *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, București, 2004, p. 11.

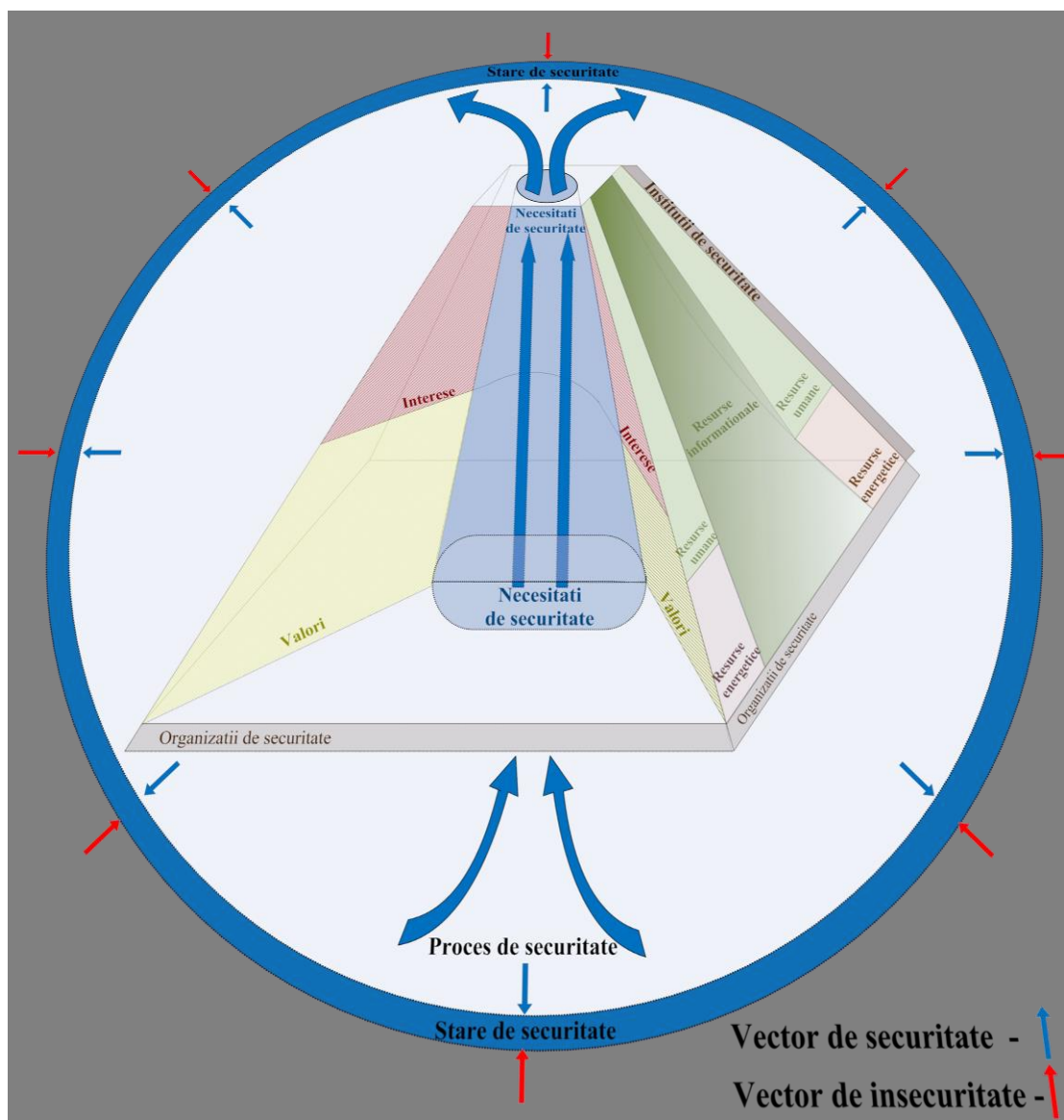

Fig. 5. Starea de securitate

Amenințările sunt definite ca factori de origine externă cu incidență asupra intereselor și valorilor de securitate, riscul reprezentând probabilitatea materializării acestora.

Vulnerabilitățile sunt acele elemente din interiorul societății care potențează acțiunea amenințărilor²³.

Ilustrăm în figura nr. 6 terminologia utilizată de regulă în domeniul securității, respectiv factorii perturbatori, formele de manifestare și efectele lor.

²³ *** *Strategia Națională de Apărare*, București, 2010, p. 13.

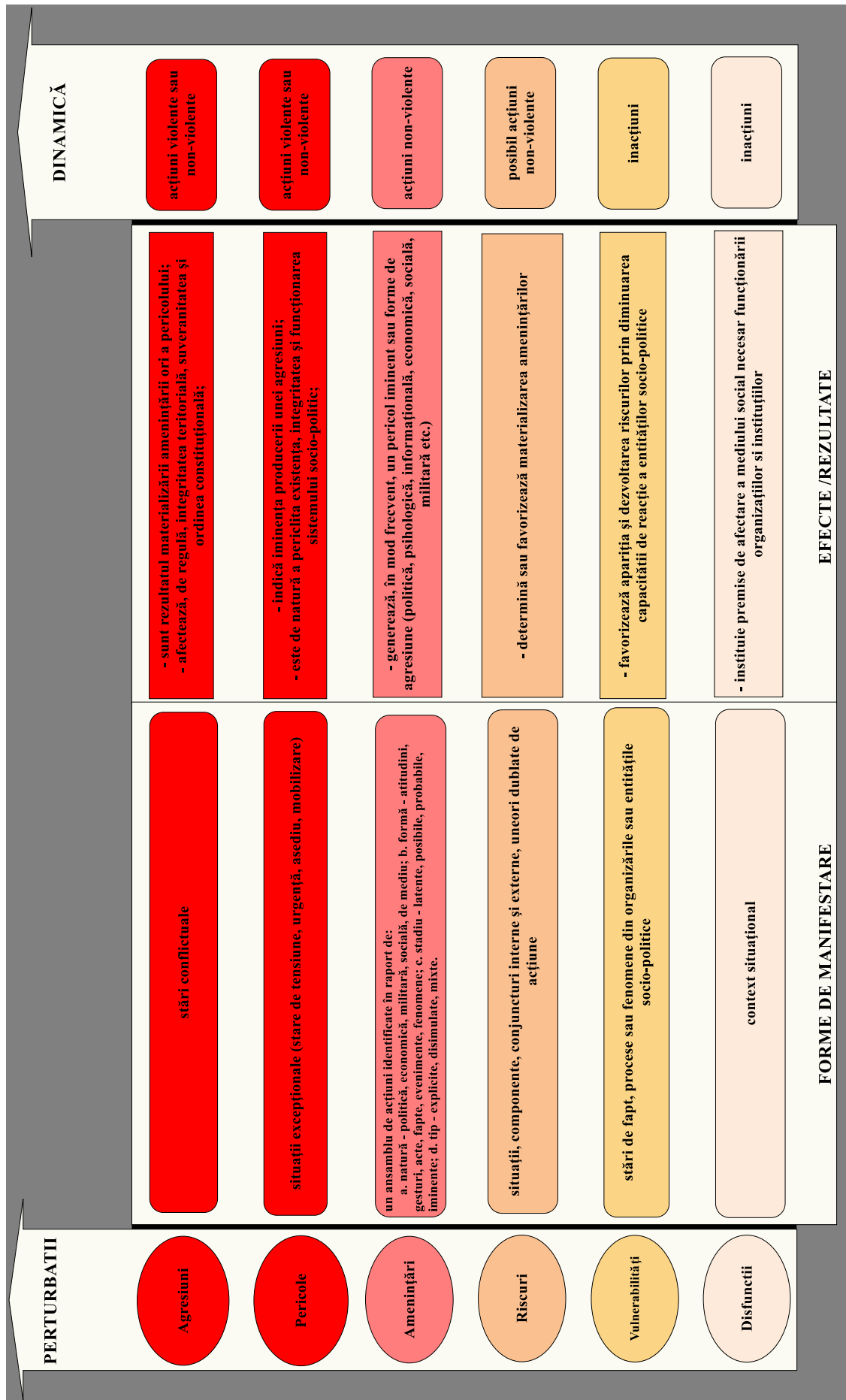

Fig. 6. Factori perturbatori

Funcțiile procesului de securitate constau în:

- cunoașterea amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților cu potențial de lezare a intereselor sau valorilor entităților statale;
- prevenirea activităților cu incidență asupra stării de securitate, contracararea ori înlăturarea efectelor unor acțiuni deja produse sau aflate în diverse faze de desfășurare;
- protecția, promovarea și apărarea valorilor și intereselor națiunii, corelat necesităților de securitate.

Componenta internă a procesului de securitate se referă la stabilitatea ansamblului organizațional prin intermediul căruia națiunea se auto-gestionează, iar cea internațională are ca obiect echilibrul și stabilitatea inter-statală (ambele corelate fundamentelor privind apărarea națiunii, ordinii publice, iar în forma extinsă, siguranței naționale).

Procesul de securitate comportă următoarea delimitare:

a) *domeniul de referință* – având ca repere valorile și interesele națiunii corelate necesităților de securitate.

Valorile se referă la identitate, democrație (ca putere a poporului), entitate statală (ca stat social, stat de drept), drepturile omului (ca ființă socială), libertățile cetățenești (ca raport juridic între cetățean și stat), la capacitatea de producere și utilizare a resurselor.

Interesele privesc caracterul și atributele statului (național, suveran, independent, unitar, indivizibil), stabilitatea internă în cadrul acestuia și a spațiului național, stabilitatea regională, avuția națională, prosperitatea generală a cetățenilor, cultura și viața spirituală, sănătatea fizică a populației, protecția mediului înconjurător.

Protejarea, apărarea și promovarea valorilor și a intereselor națiunii asigură legitimitatea desfășurării, concordant necesităților, de activități specializate pentru prevenirea, contracararea sau înlăturarea oricărui factori perturbatori ai stării de securitate (pace).

b) *organizații și instituții de securitate*

Responsabilitatea în instituirea și menținerea stării de securitate o dețin organizațiile de securitate, care abordează această problemă din perspectiva necesităților sociale, precum și instituțiile de securitate, ce își definesc funcțiile în raport cu interesele socio-politice.

Organizațiile de securitate sunt îndrituite să întrețină spiritul de comunitate prin influențarea deciziilor și politicilor în sensul protejării și apărării organizărilor sociale.

Instituțiile de securitate sunt construite ca un ansamblu strategic de structuri de stat, având ca scop satisfacerea necesității națiunii de existență și evoluție în stare de securitate (pace). Acestea au atribuții și responsabilități pe linia prevenirii, contracarării și înlăturării oricărui factori perturbatori la adresa securității națiunii și promovării intereselor naționale.

Între instituțiile ce îndeplinesc funcții privind construirea și prezervarea păcii se impun: legislativul, executivul, justiția, autoritățile locale și centrale, respectiv forțele armate.

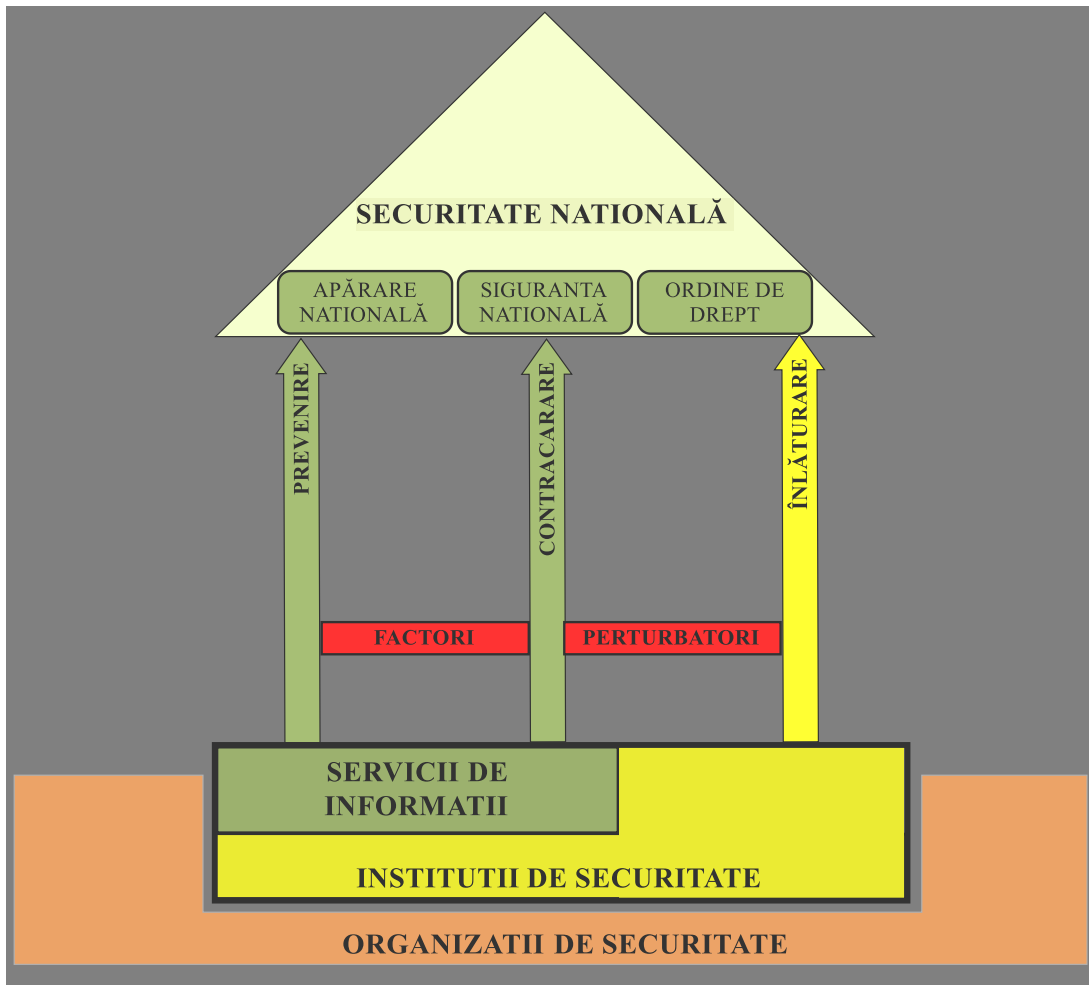

Fig. 7. Starea de securitate (pace)

Pentru obținerea securității (instituirea și menținerea păcii), organizațiile și instituțiile de securitate produc și utilizează surse și resurse de securitate – informaționale, energetice și umane.

Exploatarea surselor și utilizarea resursele informaționale constituie elementul definitoriu al funcționării instituțiilor de securitate, din perspectiva rolului fundamental al informației în organizarea și gestionarea activităților privind instituirea și menținerea stării de securitate (pace), respectiv în elaborarea deciziei strategice.

Resursele energetice reprezintă tot ceea ce face obiectul unui drept sau al unor obligații în materie de securitate (bunurile materiale), iar cele umane rezidă în totalitatea persoanelor care contribuie la obținerea securității (păcii).

Evoluția societății umane a impus abordări moderne ale stării de securitate, concept delimitat într-o primă etapă prin echilibrul de forțe, descurajare (disuasiune), neutralitate și nealiniere²⁴.

Având în vedere tipul de interacțiuni predominante existente la nivel inter-statal, se pot delimita:

- relații de rivalitate (propriei sistemului internațional de state);
- de cooperare (caracteristice societății internaționale – instituții comune);
- transnaționale (care accentuează importanța sistemelor democratice)²⁵.

²⁴ Repciuc, Teodor, *Conceptele securității*, București, Editura Axioma Print, 2008, pp. 9-20.

²⁵ Miller, Benjamin, *State, Națiuni și Mari Puteri*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2010, Iași, pp. 51-55.

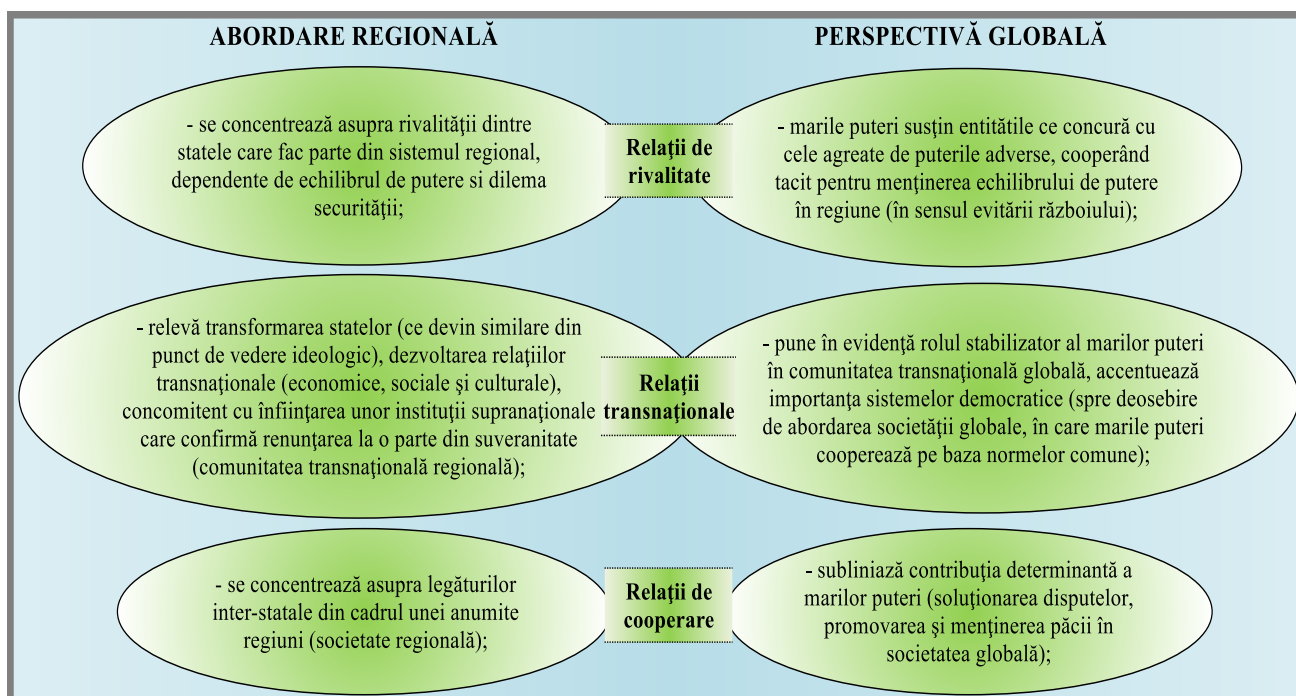

Fig. 8. Interacțiuni statale

Inițial, echilibrul de forțe și disuasiunea instituiau și prezervau starea de securitate – pacea – în plan intern (ca efect al echilibrului de putere între forțele socio-politice, asigurat prin legislație și instituții) și extern (rezultat al autoapărării și al apărării colective – încheierea de alianțe cu caracter defensiv).

Studiile de specialitate²⁶ definesc *coaliția unor entități statale* ca fiind alianța, asociația sau înțelegerea temporară între două sau mai multe state ce are la bază un document comun și care garantează interesele naționale convergente prin derularea, de manieră concertată, a unor acțiuni de mare amploare (de natură diferită, inclusiv militară) pentru îndeplinirea scopurilor strategice armonizate.

Echilibrul de forțe are o componentă de referință (un sistem internațional sau o entitate politico-statală, în cadrul căroră se constituie coaliții) și o componentă dinamică (un sistem de relații inter și intra-statale, a cărui evoluție modifică puterea și forța militară). Disuasiunea vizează descurajarea potențialilor adversari în sensul împiedicării acestora de a declanșa un război de agresiune, fapt ce a generat o competiție pentru mărirea resurselor de putere (informația, capitalul și forța).

Unele entități statale pot recurge la neutralitate ori nealiniere față de oportunitățile și consecințele unei eventuale implicări în redefinirea spațiului de securitate de pe poziții de forță.

Utilizarea acestor concepte oferă perspectiva asigurării prin forță (în special cea militară) a stării de securitate (păcii) a statelor, în acord cu capacitățile lor de impunere sau de acceptare a raporturilor de putere.

²⁶ Onișor, Constantin, *Teoria strategiei militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, pp. 212.

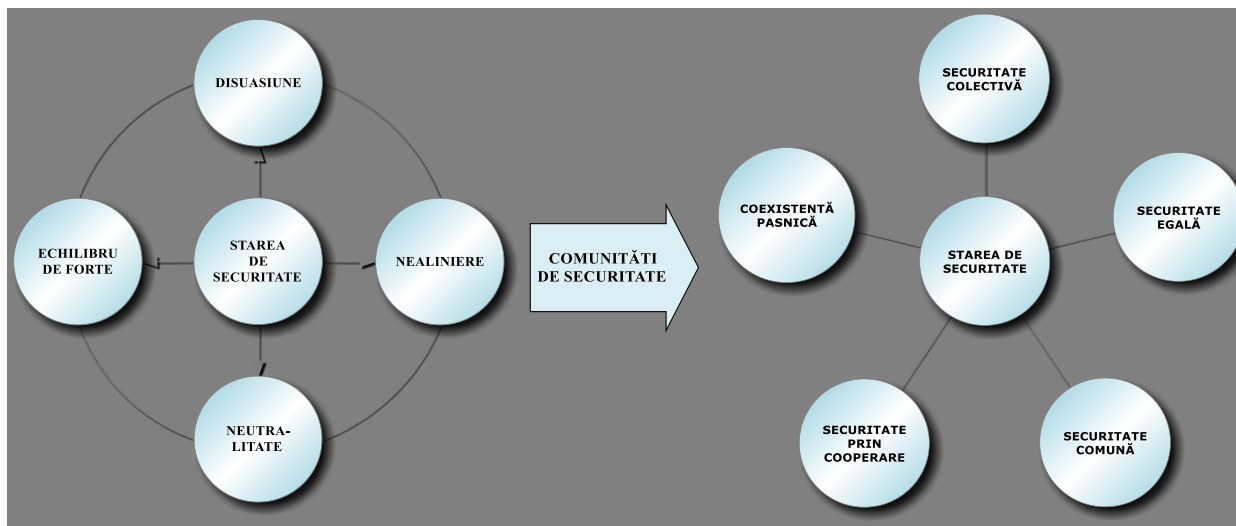

Fig. 9. Modalități de realizare a securității

Pe acest fond, conceptului de securitate²⁷ (și implicit păcii) i s-au adăugat *noi valențe*: coexistența pașnică, securitatea colectivă, egală, comună și prin cooperare.

Concept	Delimitare	Particularități ²⁸
Coexistența pașnică	– rezolvarea litigiilor dintre state se face pe calea tratatelor, iar războiul nu mai constituie un mijloc de rezolvare a diferendelor interstatale;	– presupune o cooperare activă (și nu o atitudine pasivă) pe baza egalității și avantajului reciproc, dezirabilă mai ales pentru statele mici, a cărei aplicare depinde de atitudinile marilor puteri; – se aplică tuturor entităților statale (are în vedere respectarea independenței, suveranității și integrității teritoriale, reciprocitate în ceea ce privește dezvoltarea și materializarea intereselor și soluționarea problemelor internaționale prin participarea tuturor statelor);
Securitatea colectivă	– pornind de la caracterul indivizibil al securității, presupune un angajament comun în favoarea acesteia (aplicarea printr-un tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni);	– postulează caracterul indivizibil al securității (protecția colectivă a intereselor fundamentale ale națiunilor); – presupune reacții rapide din partea comunității internaționale la orice act de agresiune între națiuni; – implică renunțarea la forță (exceptând cazul de legitimă apărare); – extinde obiectivul de eliminare a războiului (față de coexistența pașnică) cu aspecte referitoare la reglementarea diferendelor interstatale fără utilizarea forței armate și la obligația de a acorda sprijin măsurilor concertate (militare și nemilitare) ce urmăresc încetarea agresiunilor;

²⁷ Bordeianu, Cătălin; Enea, Viorel și Nicolae, Corina, *Gestionarea și managementul crizelor militaro-politice contemporane. Dimensiunile securității în epoca globalizării*, Iași, Editura Vasiliana 98, 2010, pp. 165-174.

²⁸ Repciuc, Teodor, *Conceptele securității*, București, Editura Axioma Print, 2008, pp. 5-20.

Securitatea egală	– nicio entitate statală nu este în măsură să revendice drepturi exclusive sau să solicite privilegii;	– relevă noi dimensiuni ale echilibrului de forțe (interese convergente între puteri de mărime egală) și este valabil numai între marile puteri (ce dețin potențiale militare echivalente);
Securitate comună	– promovează principiul păcii internaționale – consecință a securității tuturor entităților statale (în era nucleară războiul nu mai este un instrument al politicilor statelor, iar amenințările cu distrugerea reciprocă nu mai sunt valabile);	– substituie disuasiunea, vizează menținerea păcii cu arsenale reduse de arme clasice și eliminarea armelor nucleare; – implică recurgerea la mijloace internaționale de asigurare a securității (în completarea celor naționale) și utilizarea mijloacelor pașnice în detrimentul forței sau amenințării cu forța; – este aplicabilă puterilor nucleare și sistemelor de alianțe ale acestora (sunt inițiate negocieri pentru limitarea armamentelor clasice /nucleare și adoptate politici de normalizare a relațiilor dintre superputeri), precum și entităților cu un grad de dezechilibru stat-națiune accentuat (permite participarea acestora la procesele de identificare a soluțiilor de diminuare a dezechilibrului și la implementarea măsurilor aferente).
Securitate prin cooperare	– gestionarea multilaterală a securității în cadrul organizațiilor internaționale sau a unor coaliții;	- se bazează pe asocieri în vederea atingerii unor valori comune (promovează identitatea transnațională, fără a le nega pe cele naționale); - are ca elemente definitorii integrarea politică și cea economică, având ca rezultat extinderea comunității statelor ce își asumă această valență a securității.

Tabel 2. Noile valențe ale securității

Gestionarea integrată a securității (în cadrul complexelor regionale de securitate – grupuri de state caracterizate de un anumit grad de proximitate geografică și interacțiune strategică sau interdependență legată de securitate²⁹), se realizează de către comunități de securitate (ansamblul instituțiilor naționale de securitate). Acestea acționează pe o coordonată națională (instituțiile statului gestionează integrat apărarea³⁰, ordinea publică și siguranța națională), plecând de la un scop comun – pacea, având ca obiectiv starea de securitate) și internațională (gestionarea multilaterală a securității, prin cooperare în cadrul organizațiilor internaționale sau coalițiilor).

1.4. Sistemul strategic într-un stat de drept

1.4.1. Conținutul și funcțiile unei strategii

Inițial, raportându-se exclusiv la dimensiunea militară, strategiile s-au extins către principalele domenii ale vieții sociale și s-au perfecționat sistematic datorită determinărilor din partea procesului de realizare a politicilor naționale, devenind instrumente de conducere a entităților statale.

²⁹ Miller, Benjamin, *State, Națiuni și Mari Puteri*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2010, Iași, p. 43.

³⁰ *Strategia Națională de Apărare*, București, 2010, p. 5.

Conținutul unei strategii se înscrie pe *două paliere*³¹.

Primul, *teoretic*, clarifică problemele conducerii strategice în domeniul de aplicabilitate, stipulează modalitățile de întrebuintare a surselor și resurselor, a mijloacelor și fundamentează principiile, normele și procedurile de pregătire și realizare a acțiunilor prevăzute de strategie.

Al doilea palier, *practic-aplicativ*, direcționează activitățile destinate pregătirii structurilor cu rol în implementarea strategiei și, ulterior, conduce nemijlocit acțiunile strategice.

Rolul strategiilor este unul conducător (orientează și direcționează procesele de realizare a politicilor statale), manifestându-se în sfera conducerii strategice (structura de conducere de cel mai înalt rang din domeniul respectiv) care înglobează elemente de decizie (opțiuni), de planificare (elaborarea de planuri) și acționale (înfăptuirea deciziei)³².

Locul strategiilor într-un stat ori într-o coaliție concordă tipologiei lor în ceea ce privește domeniul de aplicabilitate, respectiv: central (strategia de securitate – extinsă, cu cea mai largă sferă de aplicabilitate); principal (strategia program – integratoare, aferentă actului de guvernare în ansamblul său, politica statală și strategia sectorială – se raportează la un anumit domeniu, precum cel economic, social, protecția mediului, apărare națională, ordine publică, siguranță națională etc.) și secundar (strategia de caz – specifică unei situații particulare sectoriale etc.).

Un stat dispune de mai multe strategii (ansamblul acestora îl vom denumi sistem strategic), fiecare cu propriile specificități (scopuri, mijloace, modalități de acțiune etc.) ce le conferă o identitate proprie.

Se delimitează *sistemul strategic global* ca fiind ansamblul strategiilor cu impact la nivel internațional (caracteristic marilor puteri).

Sistemul strategic național ori multiplu este specific puterilor medii și coalițiilor, fără a atinge gradul de complexitate al unui ansamblu strategic global.

El este expresia implementării propriilor componente, delimitându-se trei coordonate:

a) *actul de guvernare* în ansamblul său (strategia program), ale cărei obiective se obțin prin translatarea celor de securitate (strategia extinsă vehiculând potențiale, și nu forțe ori mijloace);

b) *sectoriale nemilitare* (se raportează la domenii precum cel economic, social, protecția mediului etc.);

c) *sectoriale militare* (ordine publică, apărare și siguranță națională).

Funcțiile strategiilor³³ sunt definite de natura aportului acestora (cognitiv, predictiv și organizatorico-aplicativ) în cadrul proiectării, creării și întrebuintării structurilor organizaționale strategice.

Exercitarea funcțiilor are ca efect materializarea contribuției, respectiv eficientizarea cantitativă, calitativă și structurală a procesului de îndeplinire a obiectivelor strategice.

³¹ Onișor, Constantin, *Teoria strategiei militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, p. 29.

³² Ibid., p. 41.

³³ Onișor, Constantin, *Teoria strategiei militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, pp. 30-31.

Funcție	Contribuție
<i>Cognitivă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – perfecționarea conținutului teoretic; – studierea legităților care acționează în sfera de aplicabilitate strategică (extinsă, politică, economică, socială, protecția mediului, ordine publică, apărare și siguranță națională etc.); – identificarea parametrilor cu impact în aplicarea strategiei (inclusiv cei specifici altor domenii), a efectelor și mutațiilor induse acesteia.
<i>Predictivă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – identificarea noilor parametri ai proceselor din domeniul de aplicabilitate (nivel micro); – stabilirea dinamicii fenomenelor din sfera de aplicabilitate strategică (nivel macro).
<i>Organizatorico-aplicativă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – eficientizarea modalităților de pregătire, declanșare și desfășurare a activităților specifice domeniului de aplicabilitate strategică; – perfecționarea conducerii strategice.

Tabel 3. Funcțiile strategiei

Concomitent, vor fi relevate noi direcții de aprofundare, acele coordonate prioritare pe care să fie axate preocupările strategice în ceea ce privește cunoașterea domeniului de aplicabilitate.

Funcție	Direcții de aprofundare
<i>Cognitivă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>coordonarea generală</i> a organizării și pregătirii structurilor strategice, sens în care se va avea în vedere: <ul style="list-style-type: none"> ⇒ cadrul legislativ, concepțiile generale, planurile de ansamblu și măsurile de corecție necesare (elemente de fond); ⇒ crearea structurilor organizaționale și asigurarea parametrilor necesari funcționării lor (elemente de formă). – <i>specializarea profesională</i>, prin: orientarea activităților teoretice și practice de pregătire a factorilor de conducere, respectiv de formare perfecționare a personalului.
<i>Predictivă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – determinarea trăsăturilor și fizionomiei proceselor prognozate (factori promotori, condiții de manifestare, scop, obiective, surse și resurse, forțe și mijloace, principii, norme și procedee de acțiune).
<i>Organizatorico-aplicativă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – conducerea strategică în domeniile de aplicabilitate (planul de activitate generală, planuri de acțiune – scenari, ipoteze – și planuri de întrebuințare a forțelor, organizarea și funcționarea conducerii strategice).

Tabel 4. Direcții de aprofundare a domeniului de aplicabilitate strategică

Strategia reprezintă instrumentul prin care conducerea statului stabilește modul de utilizare a structurilor organizaționale strategice pentru îndeplinirea politicilor statului (la pace și în situații complexe – criză, război) și arta de a conduce acțiunea acestora pentru atingerea scopurilor strategice (de securitate, program și sectoriale, cele din urmă având o componentă politică, militară ori politico-militară, cu diferite ordine de mărime).

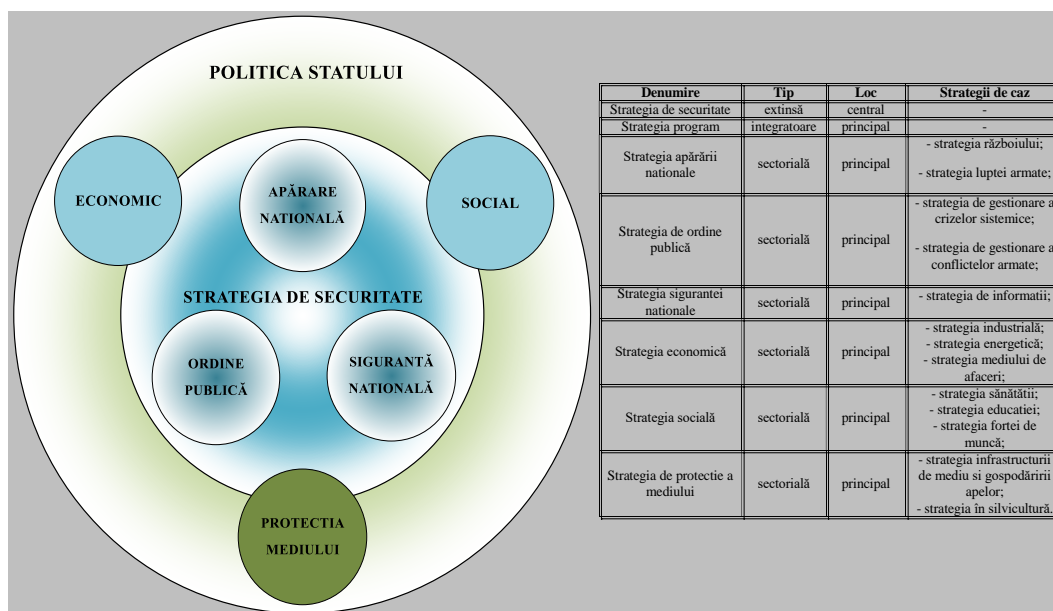

Fig. 10. Tipuri de strategii

1.4.2. Inter-condiționări în sistemul strategic național

Condițiile geopolitice actuale exercită constrângeri asupra strategiilor, modificându-le conținutul pentru a determina racordarea lor la realitate, prin conferirea unui caracter integrator (precum cel al strategiilor extinsă și program) ori complementar (caracteristic strategiilor sectoriale și de caz).

Raportat la o singură strategie, dinamica elementelor interne și externe ale domeniului de aplicabilitate și a celor cu incidență asupra acestuia impun, într-o primă etapă - prin exercitarea funcției cognitive și a celei predictive – modificarea concepției strategice (ansamblul de idei privind realizarea obiectivelor), cu efect imediat.

Ulterior, vor fi întreprinse noi demersuri strategice ce necesită la rândul lor o fundamentare teoretică și practic-aplicativă (prin reiterarea celor trei funcții ale strategiei), care va include o perioadă necesară dezvoltării structurilor organizaționale și definitivării punerii lor în aplicare, sens în care se va înregistra o anumită temporizare față de prima etapă.

Este de dorit o relație de echilibru între concepția strategică și potențialul necesar aplicării strategiei (structuri organizaționale dedicate), iar decalajul temporal în ceea ce privește momentele realizării acestora constituie un factor de dezechilibru (de risc).

Dacă perturbările induse pot atinge nivelul care să afecteze obiectivele strategiei, se va proceda la reevaluarea concepției strategice. Aceasta va fi în acord cu politicile entității statale și va avea în vedere alinierea strategiilor la realitate prin echilibrarea cerințelor strategice și posibilităților organizaționale.

Într-o entitate statală, ca urmare a raporturilor de condiționare între strategii și între politici și strategii, conținutul celor din urmă dobândește anumite particularități.

Condiționările strategiei de securitate (extinsă) asupra actului de guvernare, ale strategiei program în raport cu cele sectoriale (caracteristice domeniilor de aplicabilitate), respectiv a celor sectoriale față de strategiile de caz relevă și impune ca element de legătură între toate acestea obiectivele strategice (transpuse în planul securității, politic, în cele sectoriale și de caz).

Îndeplinirea obiectivelor din plan politic este condiționată de obiectivele strategiei de securitate (care transcende schimbările democratice) și de realizarea celor sectoriale (la rândul lor, definite și determinate de materializarea obiectivelor strategiilor de caz). Astfel, politica dobândește tot mai multe valențe strategice (impuse de strategia de securitate și asumate la nivel sectorial), concomitent fiind impregnate politic procesele de îndeplinire a strategiilor sectoriale.

Strategia de securitate asigură integrarea pe termen lung a strategiilor program, sectoriale și de caz, iar guvernarea pe ansamblu realizează integrarea strategiilor sectoriale și de caz pe termen scurt și mediu. Pe fondul dublei integrări, se relevă necesitatea:

- armonizării obiectivelor strategice program /sectoriale /de caz cu cele de securitate;
- corelării planurilor strategice de acțiuni elaborate pe fiecare domeniu de aplicabilitate (în ceea ce privește coordonarea activităților generale, acțiunilor specifice, întrebuițării forțelor);
- sincronizării tuturor palierelor de conducere strategică.

1.4.3. Determinările strategiei de securitate (extinse) în sistemul strategic național

Strategia de securitate condiționează și dirijează strategiile sectoriale, implicit și pe cele de caz (proces având ca releu intermediar – politica statală în ansamblu), în sensul adaptării și perfecționării conținutului acestora.

a. Condiționarea conținutului strategiilor sectoriale

Rolul diriguitor al strategiei extinse se manifestă sub forma unor condiționări multiple în dezvoltarea și implementarea strategiilor sectoriale.

Utilizarea conceptului de securitate națională – ce reprezintă concepția fundamentală a statului privind materializarea propriilor interese în plan intern și extern, imprimă strategiilor sectoriale caracterul specific național.

O primă condiționare generată de elementele strategiei extinse se manifestă asupra laturilor teoretice ale strategiilor sectoriale.

Transpunerea problemelor palierului teoretic al strategiei extinse pe coordonatele teoretice integrate – inițial, pe cea aferentă strategiei program, ulterior pe a celor sectoriale, are ca efect îmbogățirea și diversificarea componentelor acestora (concordant rolului esențial și importanței lor în cadrul teoretic general al conducerii strategice a entității statale).

Problemele strategiei de securitate condiționează și laturile practic-aplicative ale strategiilor sectoriale. Astfel, elementele structurale ale celor din urmă se individualizează, crește ponderea importanței lor în realizarea obiectivelor strategiei extinse, precum și eficiența acțiunilor strategice sectoriale (ca urmare a coerenței asigurate de strategia program – corelat strategiei extinse – în ceea ce privește elaborarea, pregătirea și execuția acestora).

b. Direcționarea strategiilor sectoriale

Direcționarea strategiilor sectoriale de către strategia de securitate se manifestă sub forma dirijării acestora de către politica entității statale în ansamblu (concordant, de regulă, strategiei extinse).

Se delimitează două aspecte principale:

- primul evidențiază *efectele strategiei de securitate* (conținutul acesteia este asumat în politica entității statale și transcende schimbările democratice) asupra elementelor strategiilor sectoriale;

- al doilea derivă din *particularitățile situațiilor* – pace și situații complexe – în care se derulează acțiuni strategice pentru prezervarea securității (pace), gestionarea conflictualității (criză) și instaurarea păcii (război), care, în subsidiar, să aibă ca rezultat îndeplinirea obiectivelor strategice sectoriale (în fapt, transpuneri ale obiectivelor strategiei program).

Raportându-ne la interferențele dintre domeniile de aplicabilitate, se delimitează în sistemul strategic național (multiplu) următoarele paliere:

⇒ integrare strategică extinsă – caracteristic strategiei de securitate (termen lung);

⇒ integrare strategică secundară – propriu strategiei program – politica statului în ansamblu /actul de guvernare (termen scurt și mediu);

⇒ nivel strategic particular – specific strategiilor sectoriale (de caz).

Pe fiecare palier, strategiile se stratifică corespunzător organelor strategice de conducere care concep, organizează, planifică și desfășoară acțiuni de anvergură și importanță deosebită.

1.4.4. Modelul implementării unei strategii

Într-o entitate statală, conducerea strategică se raportează la domeniul de aplicabilitate a strategiei respective și include:

a. sistemul structurilor de conducere de cel mai înalt nivel (poate fi de natură politică, militară ori politico-militară);

Acesta va avea particularități specifice strategiei în cauză (extinsă, program, sectorială, de caz) și apreciem – prin raportarea la sfera conducerii strategice (ce înglobează elemente de opțiune, de elaborare planuri și de înlăptuire a deciziei) – că va fi alcătuit din următoarele **structuri colective**:

⇒ palier de decizie

– *autoritățile publice* cu atribuții în domeniul de aplicabilitate strategică A.P. (dintre acestea, una este desemnată responsabilă A.P.R.) și cea situată ierarhic superior față de acestea (instituția șefului statului – I.S.S., sau al guvernului – I.S.G.);

⇒ palier acțional

– *structuri executive* din subordinea entităților situate pe palierul de decizie strategică ce asigură, în ansamblul lor, derularea acțiunilor strategice (Centre Operaționale de Acțiune Strategică – C.O.A.S.);

– dintre acestea, componenta executivă din subordinea autorității publice responsabile (Autoritatea Națională de Coordonare a Acțiunilor Strategice – A.N.C.A.S.) va asigura și coordonarea unitară și permanentă a acțiunilor strategice (derulate de C.O.A.S.);

– în subordinea instituției șefului statului ori al guvernului nu vor funcționa structuri executive (care să fie racordate la A.N.C.A.S.);

⇒ palier de planificare

– *organisme de planificare* (Centre de Planificare a Acțiunilor Strategice – C.P.A.S.) ce asigură, în ansamblul lor, planificarea acțiunilor strategice și care se subordonează componentelor situate pe palierul de decizie (instituția prezidențială sau a șefului guvernului, autoritățile publice cu atribuții în domeniul de aplicabilitate strategică);

– dintre acestea, componenta din subordinea autorității publice responsabile (*Autoritatea Națională de Planificare a Acțiunilor Strategice – A.N.P.A.S.*) va asigura planificarea, de manieră integrată, în cadrul acțiunilor strategice;

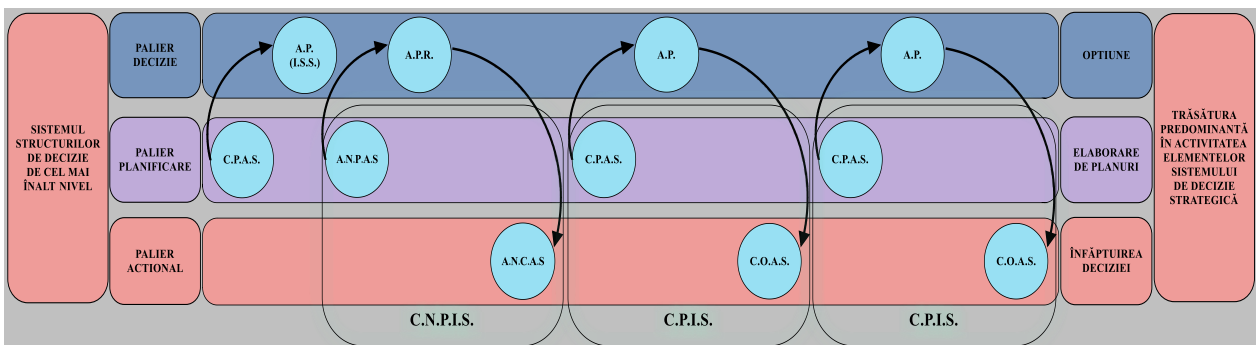

Fig. 11. Modelul implementării unei strategii

b. info-decizia strategică (constă în ansamblul de activități specifice atributelor conducerii derulate de componentele sistemului – previziune, planificare, organizare, comandă, coordonare și control; asigură pregătirea și desfășurarea acțiunilor de mare amploare prin care este îndeplinit scopul strategic).

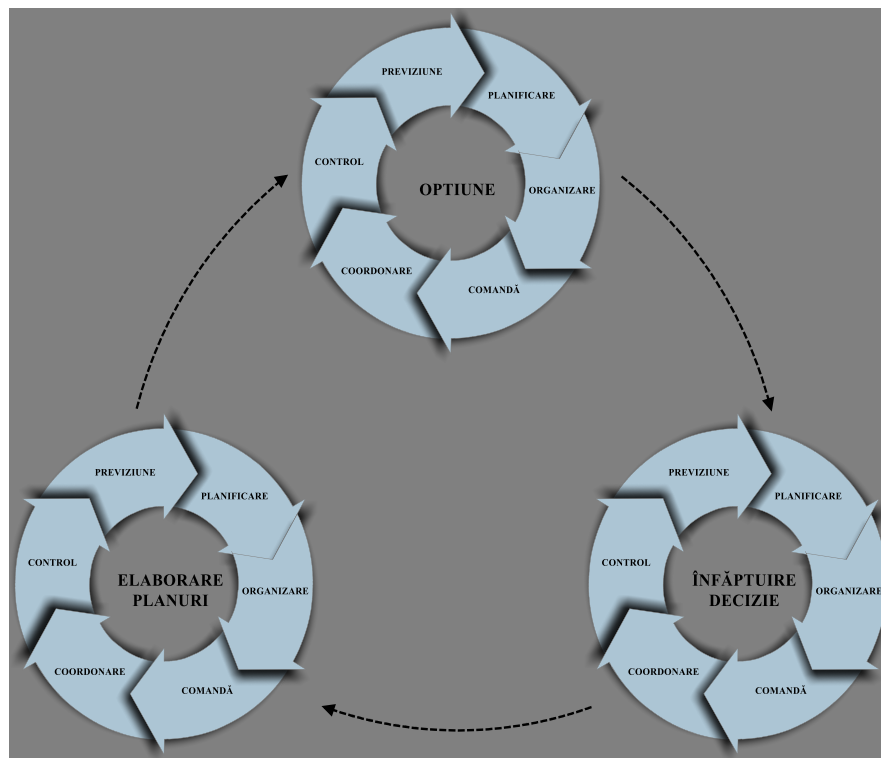

Fig. 12. Elemente ale modelului de implementare a unei strategii

Această perspectivă derivă din viziunea identificată în literatura de specialitate³⁴ potrivit căreia conducerea strategică într-o entitate statală include sistemul de conducere de cel mai înalt nivel, un ansamblu de activități specifice atributelor conducerii și principalele decizii necesare îndeplinirii scopului strategic, prin fuziunea ultimelor două reperi (ce reprezintă, în accepțiunea noastră, info-decizia strategică).

Totodată, se relevă drept atribute ale conducerii:

⇒ *previziunea* – determinarea evoluției probabile a stării de fapt și implicațiile acesteia asupra implementării strategiei;

⇒ *planificarea activității de conducere* (pregătirea deciziei, analiza situațiilor strategice, transmiterea directivelor etc.), a acțiunilor de ansamblu pentru atingerea succesivă a scopurilor și obiectivelor propuse (inclusiv întrebuințarea forțelor și mijloacelor), exploatarea rezultatelor intermediare (pe variante de acțiune și pe etape, nu în detaliu);

⇒ *organizarea* – asigurarea funcționalității sistemului structurilor de decizie strategică și a info-deciziei (în detaliu);

⇒ *comanda* – face trecerea de la faza de concepție și pregătire a acțiunilor strategice la cea de execuție a acestora;

⇒ *coordonarea* – direcționarea, conjugarea și armonizarea activităților în curs de pregătire și pe timpul executării lor, pentru desfășurarea într-o concepție unitară a acțiunilor strategice;

⇒ *controlul* – verificarea îndeplinirii deciziilor și corectarea modului de realizare a acestora.

³⁴ Onișor, Constantin, *Teoria strategiei militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, pp.441-450.